

Teppo Turja

TEPPOSIA TAMPEREELTA

Tepposia
Tampereelta

Teppo Turja

Tepposia Tampereelta

Tepposia Tampereelta
© Teppo Turja, 2026
Kustantaja: Prologi Oy
Kirjapaino: Libri Plureos GmbH
Hampuri, Saksa
ISBN 978-952-9784-23-3

Sisältö

Mitä Tampereelle on tapahtunut	6
Osa 1: Perhetalojen porvarit	8
Osa 2. Aitolahden seikkailut	28
Osa 3: Clasun kauhut	64
Osa 4: Reviirin merkkaus	84
Osa 5: Episodeja Yliseltä	105
Osa 6: Hymy (Lehtimiehet Oy)	152
Osa 7: Art-Man	169
Osa 8: Valtaukset	182
Osa 9: Rimat heilumaan	205
Nimet	219
Kiitokset	223

Mitä Tampereelle on tapahtunut?

Myönnän sen auliisti. Minulla on ikävä Tamperetta sellaisena kuin sen sain kokea puoli vuosisataa. Vuosituhannen vaihtuessa rakas Tampere alkoi muuttua joksikin, mitä tänään on vaikeaa tunnistaa.

Tamperehan on monilla mittareilla osoitettu Suomen vetovoimaisimmaksi kaupungiksi ja kasvu on ollut sen mukaista. Siinä samalla ilme ja luonne ovat koventuneet, vaikka politiikan tavoite on ehkä ollut päinvastainen. Tampere ei ole enää tutun turvallinen, lämmin ja kotoisa. Onko identiteettiin tarttunut metropolien itsetietoisuutta?

Tein puolen vuosisadan uran mainosalalla suunnittelijana, luovana johtajana ja yrittäjänä. Sain pureutua eri tuotannon aloilla toimivien yritysten kaupallisiin haasteisiin. Asiakkaitteni joukossa oli omien kapeiden sektoreittensa markkinajohtajia. Niistä kerron tässä kirjassa mehukkaimmat muistot.

Perustin Tampereelle maailman ensimmäisen vakoilun erikoismuseon. Se avattiin yleisölle 1998. Alan toinen museo käynnistyi Washingtonissa neljä vuotta myöhemmin. Edelleenkin olen välillisesti osakas museoyhtiössä, vaikka se pariinkin otteeseen haluttiin minulta viedä maailmalle.

Lupasin itselleni kirjoittaa tämän kirjan 47 vuotta sitten, koska silloin koin viidenkymmenen sivun verran jotakin vavisuttavaa. Haluan uskoa, että sinä lukijana löydät myös muuta hauskaa ja puhuttelevaa. Vaikkapa itsesi.

Mainitsen seuraavilla sivuilla 244 henkilöä ja yritystä. Kaikkia heistä en ole henkilökohtaisesti tavannut kuten vaikkapa aakkosjärjestyksessä Allahia ja Beatlesia. Nimet on hyvä painaa kirjaan niin kauan kuin ne muistaa. Oletan, että olet samaa mieltä.

Olen tätä ennen kirjoittanut pari oman alani oppikirjaa, poliittisen pamflettikokoelman, aforismikirjan ja neljä romaania, joista kehtaan suositella kolmea: *Isisleiriltä Unelmaahan*, *Moskiiton sielu* ja *Unelmaräystäät*.

Viimeiset 25 vuotta olen asunut Hämeenlinnaan kuuluvassa Rimmilän kylässä Renkajärven rannalla. Kaupungissa olen ollut poliittisesti radioaktiivinen, koska minulla on omia mielipiteitä. Istuin joitakin vuosia Hämeenlinnan kaupungin-yhtiöiden hallituksissa, kaksi vaalikautta valtuustossa ja yhden kauden varapuheenjohtajana kaupunginhallituksessa sekä Hämeen maakuntahallituksessa. Nyt sekin touhu saa riittää. Pitää mennä pilkkomaan klapeja.

Teppo Turja

Osa 1: Perhetalojen porvarit

Paltsu

Yksi Suomen upeimpia jalkapallokenttiä on tänään Tampereen Tammelassa. 1950-luvulla samassa paikassa ajettiin romurallia aina keväällä. Kuinka kuskit selviytyivät hengissä? Ihan hillitöntä törmäilyä vanhoilla autoilla. Täysillä toista kylkeen, perään tai nokkaan. Kuperkeikkoja, voltteja ja piruetteja.

Autot, tai mitä niistä oli jäljellä, olivat jo ennen kisaa kokolailla romuja, mutta jokaisen esityksen jälkeen entistä enemmän rusinana. Koskaan ei kukaan kuollut. En muista, oliko siellä edes ambulanssia onnettomuuden varalta.

Mutta nyt ei ollut kentällä yhtään autoa eikä edes sellaisen raatoa. Oli vain muutaman vuoden ikäisiä taaperoita vanhempineen. Ja sitten niitä potkulautoja, joilla kohta piti kilpailla. Minut oli tuotu paikalle tässä tarkoituksessa. En koskaan myöhemminkään kysynyt isältäni, miten kiihkeästi hän odotti minun pärjäävän.

Minkähän ikäinen olin? Reippaasti alle kouluikäinen mutta tietysti osasin jo juosta ja potkia. Sovitaan että viisi. Meitä oli samalla lähtöviivalla kymmenen poikaa. Edessä oli sadan tai viidenkymmen metrin kiihdytysrata. Varmasti olin vireessä ja jännittynyt kun lähtöpamaus kuului ja tajusin syvällisesti että nyt olisi oltava nopea ja pantava kaikki peliin ja potkittava minkä kintuista irtoaa.

Mutta niin vain meni jo muutamia ihan liian kaukana edellä ja sain syyn pelätä onko enää kukaan takanani ja kai siellä joku onneton olikin mutta kun vilkuilin aikani taakse siellä ei ollut enää ketään paitsi lähettäjä. Ja yleisö. Ja isä.

Ennakkoon olin ajatellut mahdollisesti voittavani, mutta hävisin yllättäen kaikille. En hitauttani, sillä olin kova poika juoksemaan, vaan tyhmyyttäni. Myöhemmin olen saanut huomata, että näitä kahta ominaisuutta olen kuljettanut mukanani koko ikäni.

Ehkä se ei sentään ole peruuttamatonta tyhmyyttä, vaan asennetta, jolla rima ylitetään aina hipaisemalla siten, että se joskus jää kannattimilleen heilumaan, mutta usein myös putoaa.

Minulta on pudonnut aika monta rimaa, mutta välillä olen erilaisilla kentillä ja erilaisten telineiden yli myös hyppinyt.

Paltsu, Tammelan pallokenttä, oli meiltä kotoa muutaman sadan metrin päässä. Talvella siellä pelattiin jääkiekkoa. Lätkäksi sitä alettiin kutsua vasta paljon myöhemmin. Iltaisin

sinne sai mennä luistelemaan. Joskus oli musiikki-iltoja. Levyjä soittanut nuori mies, joka ei ikäväkseen tiennyt, että häntä alettaisiin pari vuosikymmentä myöhemmin kutsua disc jockeyksi, istui puuparakissa, jonka ikkunasta kajasti valo rautaristikon takaa.

Ovenraossa sai käydä esittämässä toiveita. Minun toiveeni oli aina Paula Ankan Diana. Olin rikkonut siskoiltani ainakin kaksi Diana-levyä. Niin paljon siitä pidin. Siis en tästä tosi-tv:ssä esiintyvän ruotsalaismiljonääriäidin eläkeläismiehestä vaan hänen nuoruutensa iskelmästä.

Toisinaan Paltsulla järjestettiin rusettiluisteluja, joissa tytöt ja pojat etsivät jäältä toisiaan, vastakkaista sukupuolta olevaa nuorta, joilla oli sama numero. Se riitti alustavasti jonkinlaisen yhteenkuuluvaisuudentunteen rakentamiseen. Pula-aikana kaikessa piti pärjätä vähemmällä.

Olisi mielenkiintoista tietää, moniko heistä meni naimisiin ja edelleen, moniko liitto sittemmin on päätynyt eroon. Onko ehkä rusettiluistelurakkauksien kestävyudessa tilastollisesti osoitettavaa eroa normaalirakastumisiin nähden. Siitä voisi joku yhteiskuntatieteilijä tehdä väitöskirjan tai ainakin gradun. Isoa painosta ei ehkä kannata ottaa.

Paltsulla on monille Tampereen Tammelan ja Kalevan pojalle merkitys mieheksi kasvamisessa. Porttia vastapäätä oli legendaarisen Pullin jääkiekkoperheen pitämä kioski, josta sai tietynlaisten lehtien ja tupakan sekä surkeiden Dollar-piippujen

lisäksi ostaa likööri- tai viinatäytteisiä karkkeja. En tiedä, sisälsivätkö ne todella alkoholia, mutta maku oli asiaan totuttelun kannalta suotuisa. Muistelin, että Pullin kioskilta myytiin myös hehkuvan niskan punaisia Venus-kondomeja.

Tämä kaikki teki Pullin kioskista minulle paikan, jossa paheet kaikessa kiinnostavuudessaan saattoi kerralla kohdata.

Heino Pulli pelasi kiekkoa KooVeessa, joka oli työväen urheiluliiton seura. On olemassa hauska KooVeeta irvaileva sanonta: ”Väkeä on kuin KooVeena maalilla”. Jos olisin ollut mainosmies jo silloin, olisin myynyt väännöksen isosta rahasta sloganiksi Pullin kioskille: ”Väkeä on kuin Pullin kioskilla.” Vaikkei siellä koskaan juuri ketään näkynyt.

Potkulautaan liittyy toinenkin traumaattinen muisto. Naapuritalon Vesa lupasi korjata potkulautani. En oikein saanut otetta tästä sinänsä ystävällisestä lupauksesta, koska laudassani ei mielestäni ollut mainittavaa vikaa. On epäkohteliasta torjua avuliaisuus, ja niinpä annoin potkulaudan Vesan hoitoon. En koskaan enää nähnyt sitä.

Siirryinkin sitten polkupyörään. Oma lastenpyörää ei ollut kellään muulla kuin Hovivuoren Veikolla, joka oli saanut sen isältään, jota ei kukaan ollut koskaan nähnyt. Veikon pyörään oli maalattu tehtaalla amerikkalaisia sarjakuvia, ettei vain peräti Aku Ankan hahmoja. Minä opettelini ajamaan äitini pyörällä hakemalla tasapainoa rungon pohjalla istuen. Miestenpyörällä ajettiin työntämällä toinen jalka rungon alta

polkimelle, koska jalat olivat liian lyhyet yltämään tangon päältä.

Heteka

Helsingin Teräskalusteen patenttivuode oli nerokas ratkaisu järjestää vuodepaikkoja pieniin tiloihin. Vuodesohvat ja tavallisetkin sohvut odottivat vielä evoluution etenemistä.

Hienolla, insinöörin suunnittelemalla mekanismilla hetekan alta rullautui esiin toinenkin sänky, joka sitten keikautettiin viereen samalle korkeudelle kuin sen aina näkyvissä oleva puolisko ja niin oli ruskeaksi maalattu putkirakenteinen parivuode patjoineen valmis.

Minun asemani tässä parivuoteessa oli varmaan viisi vuotta siinä keskellä runkoputkien kohdalla. Mielettömän hieno paikka. Siskon lämmin kylki kummallakin puolella. Etenkin nuoremman siskon, joka on minua melkein viisi vuotta vanhempi, kanssa meillä oli

bilateraallinen hipsutus sopimus. Kutsuimme sitä kutitukseksi, vaikka tavoite ei suinkaan ollut saada toista nauramaan. Kyse oli tekniikoiltaan vaihtelevasta hivelystä tai rapsuttelusta, jonka tarkoitus oli aiheuttaa fyysistä mielihyvää.

Hipsutus kohdistui selkään, käsivarsiin, kasvoihinkin. Tämähän on nyky maailmassa suorastaan bisnes. Älyllisimmillään selkään kirjoitettiin sanoja, jotka piti sitten tuntoaistin avulla kyetä lukemaan.

Oleellista oli pitää huoli, että sai olla joka toinen ilta se, jota hipsutetaan viimeksi, koska siihen nirvanaan sai nukahtaa. Myöhemmin kutittanut oli ehtinyt jo nirvanansa menettää, joten hän joutui keräämään unihiekat silmään jotenkin takautuvasti. Myös näiden hipsutusaikojen samanmittaisuudesta pyrittiin kaikin keinoin huolehtimaan, vaikka pimeässä ei voinut käyttää kelloa.

Muutoin riitelimme sitten tämän tästä, koska vaikka olin nuorempi, kykenin poikana panemaan hanttiin melko hyvin. Kerran kuitenkin pakenin vanhempien makuuhuoneeseen ja pidin kaikin voimin ovenkahvaa yläasennossa, jotta Ritva ei pääsisi sisään. Yhteenlasketut lapsen voimamme riittivät murtamaan pula-ajan metallivaloksen. Takaa-ajo päättyi ja hyvien selitysten keksiminen sulassa yhteisymmärryksessä alkoi.

Kolme huonetta tuntui melko sopivalta 8-henkiselle perheelle. Vaikka varsinaista olohuonetta ei ollut, koska se toimi myös

isän ja äidin makuuhuoneena, kyllä meille vieraitakin joskus mahtui.

Siinä vaiheessa, kun vanhemmat sisarukset alkoivat lähteä kotoa opiskelemaan, naimisiin tai muuten vain, tuntui suorastaan äveriäältä, kun minulla ja pikkuveljellä oli kokonainen yhteinen huone eikä olohuoneessa ollut kenenkään sänkyä.

Sen sijaan siellä oli Philips-merkkinen telkkari, jonka isä oli tuonut veljensä radioliikkeestä Kauhavalta. Enää ei tarvinnut ängetä apteekin taloon yhteen kotiin, jossa arviolta kaksikymmentä tenavaa tapasi istua lattialla katsomassa Rin-Tin-Tiniä tai ihan vain sitä neljän joutsenhahmon törmäystä Ylen tunnuksessa.

Perheemme asui kaupungin omistamissa perhetaloissa kolmessa eri paikassa, joista minä synnyin toiseen. Kerran isä ilmoitti, että nyt päästään muuttamaan viereisen talon kolmioon, jossa on myös parveke.

Edellinen perhe oli hädätetty. Olivatko jättäneet vuokriaan maksamatta vai oliko muita syitä. Ainakin perheen isän tiedettiin ottavan hapanta miehekkäästi. Olin innoissani mutta samalla säählitti. Äiti pelkäsi, että siellä on luteita.

Uudessa kodissa oli merkillinen haju, erilainen kuin ennen. Siellä oli maalattu ja kaikki oli puhdasta. Keskellä asuntoa oli välieteinen, josta pääsi kaikkiin muihin huoneisiin sekä

keittiöön ja vessaan, mutta ei vanhempien makuuhuoneeseen, jonne kuljettiin olohuoneen läpi.

Syksy oli jo pitkällä, luntakin oli jo. Olin pihalla yksikseni, kun eteeni ilmestyi tämän häädetyn perheen poika ja uhkaili minua jotenkin. En oikeastaan pelännyt, vaikka hän olisi pystynyt helposti antamaan minulle köniin. Uhoamisesta huolimatta hän vaikutti surulliselta. Minua säälisti. Asuimme hänen kotonaan. Niin hän taisi sanoa ja niinhän se olikin. En edes tiennyt, mihin olivat päässeet muuttamaan.

Tapasin tämän pojan yhteisen kaverimme illanistujaisissa, kun kummallakin oli mukana jo oma perhe. Kävi ilmi, että meillä on muutakin yhteistä. Kun minä olen saanut vasemman olkapääni sijoiltaan aivastamalla, hänellä ovat nämäkin asiat vielä surkeammin. Olkapäänsä valuisi sijoiltaan vain siksi, jos yrittäisi sen varassa kannatella vauvaansa, joten esimerkiksi pienokaisen pyllyn peseminen täytyi kerrasta toiseen jättää äidin riemuksi. Kohtalo voi olla kohtuuton.

Perhetaloihin ei päässyt asumaan, jos oli liikaa tuloja tai liian vähän lapsia. Meillä olivat asiat kunnossa. Isäni oli poliisi ja äitini tekstiilialan myyjätär. Lisäksi isä teki talonmiehen hommia Huttusen kenkätehtailijalle, tälle maineikkaan Martta-kengän valmistajalle.

Huttuset olivat kysyneet vanhemmiltani, voisivatko ajatella antaa viidennen lapsensa eli minut heille ottolapseksi. Kun nämä eivät suostuneet, Hannu sai aikanaan periä

tehtailijan. Isä tosin kerran toi lumitöistä tullessaan hienon, pois heitetyn villapaidan, joka oli ehkä jäänyt Hannulle pieneksi. Niin että osani sain minäkin.

Sodan jälkeen rakennetut kolmikerroksiset talot olivat rakennusteknisesti paljon parempia kuin ne pari vuosikymmentä myöhemmin kasatut betonilaatikot, joita tyhmyyksissämme uutuutensa vuoksi kadehdimme. Minua nolottivat valkoiset peiliovet, kun niiden olisi kuulunut olla puun väriset ja tasaiset niin kuin rikkailla kavereillani. Minua suretti, kun ei ollut hissiä ja että asuttiin vuokralla. Kirjoitin päiväkirjaani, jonka äiti oli minulle ostanut tajuamatta että olen poika, haluavani, että joskus minulla on oma yksiö. Siis oma, ei vuokra.

Rikkaitten kavereiden kunniaksi on kerrottava, etteivät he milloinkaan osoittaneet ylemmyyttään tms.

Perhetaloissa asui monenmoista väkeä. Tämä ilmaus kertoo, että kohta kerron jotakin kielteistä. Niin kuin kerronkin. Siellä nimittäin juotiin viinaa ja poltettiin tupakkaa. Isäni ei tehnyt kumpaakaan lukuunottamatta sitä lääkkeeksi tarkoitettua, lahjaksi saatua konjakkipulloa, josta haihtui hiljakseen ainetta. Minäkin jossakin välissä edistin haihtumista varovasti. Myös tupakka-askin löysin kerran isän nahkatakin taskusta, kun olin oikeastaan etsimässä hänen virka-asettaan FN-pistoolia. Ihmettelin asiaa ääneen, ja isä selitti joskus passissa ollessaan yöllä hammassärkyynsä polttavansa.

i Suominen Sami Suominen Amerplast Yrjö Suominen Lauri S
 el Anita Wangel Kristiina Kankaanpää Ristomatti Ratia Riitta
 Matti Janhunen Tellervo Laakso Jukka Laaksonen Nikita Hruts
 Yrjö Jylhä Lauri Viita Hannu Salama Jussi Kylätasku Eino A
 auno Lehtinen Kari Kuuva Teppo Sulonen Pertti Ollikka Juha
 Juhani Pursiainen Edith Lahti Markku Arokannel Osmo Hietal
 Siro Juhani Raiskinen Jarmo Puustinen Esko Haavisto Jussi N
 ntitoimisto Pietilä Alvar Tanninen Heikki Loikkanen Eino Loil
 Koivistoinen Alko Jarmo Irri Juha Halme Näsinneula Särkänn
 Ylisen keskuslaitos Erik Sommers Juha Mieto Alpo Suhonen V
 Paavo "Piusa" Meriluoto Tampereen seurakuntayhtymä Urpo I
 Lehmus Uusi Kivipaino Tampereen yliopisto Mauri Matsson J
 Paavola Jorma Mattila Antero Laine Veikko Koski Jorma K. V
 Dali Kalevi Keihänen Monsieur Mosse Spede Pasanen Simo S
 awk Olavi Virta Lenita Airisto Ursula Rainio Seppo Sinivaara
 Silekoski Hankamotelli Unto Kivelä Eero Savisaari Mikko Ha
 yrki Hämäläinen Markku Veijalainen Isto Lysmä Erkki "Jamn
 Harviala Ossi Lehtonen Ahlström Art-Man Tampereen hiipaku
 Finlayson AKP-Autokumipalvelu Gummisetä Lauri Lindell O
 Tani Jean Sibelius Edward de Bono Veikko Salli Molok Pauli O
 Matti Kotakorpi Matti Koskenkorva Rauma-Repola Antti Mä
 Koivisto Olavi J. Mattila Valmet Suojelupoliisi Puolimatka R
 uusisto Fanfaari Renny Harlin Markus Selin Planet Fun Fun P
 t "Poppe" Löfman Jari Koivisto Aaltosen Tehtaat Markku Otte

Prologi Oy